

4

ගිණුම්කරණය හැඳින්වීම

මෙම පරිච්ඡේදය මගින් පහත දැක්වෙන කරුණු පිළිබඳ ව සාකච්ඡා කෙරේ.

- 4.1 ගිණුම්කරණය *
- 4.2 ගිණුම්කරණයේ අරමුණු සහ අවශ්‍යතාව
- 4.3 ව්‍යාපාර ගනුදෙනු
- 4.4 විවිධ ව්‍යාපාර ගනුදෙනු තුළින් බිහිවන වත්කම්, වගකීම්, හිමිකම්, ආදායම් සහ වියදම්

* මෙම ග්‍රන්ථය තුළ ගිණුම්කරණය යනුවෙන් සඳහන් කරන්නේ මූල්‍ය ගිණුම්කරණය පමණි.

4.1 ගිණුම්කරණය

ව්‍යාපාරයක් කෙරෙහි ඇල්මැති පාර්ශ්වවල තීරණ ගැනීමට ප්‍රයෝජනවත් වන තොරතුරු සැපයීමේ ක්‍රියාවලිය ගිණුම්කරණය ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. බොහෝ ව්‍යාපාරික තීරණ සඳහා මූල්‍යමය තොරතුරු ඉතා වැදගත් වේ. එම මූල්‍යමය තොරතුරු සැපයීමට පවතින ගිණුම්කරණය මූල්‍ය ගිණුම්කරණය ලෙස හැඳින්වෙයි.

4.2 ගිණුම්කරණයේ අරමුණු හා අවශ්‍යතාව

ගිණුම්කරණය අවශ්‍යවන්නේ ව්‍යාපාර ඒකක කෙරෙහි ඇල්මැති පාර්ශ්වවලට තීරණ ගැනීමේ දී ප්‍රයෝජනවත් වන තොරතුරු සැපයීම සඳහා ය. එවැනි පාර්ශ්ව ගණනාවක් ඇත. හිමිකරුවන්, ණය හිමියන්, ගනුදෙනුකරුවන් සහ රජය වැනි පාර්ශ්ව ඒ අතර වැදගත් වේ. ඒ සෑම පාර්ශ්වයක් ම විවිධ ස්වරූපයේ තීරණ ගන්නා අතර ඔවුන්ට ඒ සඳහා විවිධ තොරතුරු අවශ්‍ය වේ. ගිණුම්කරණයේ ප්‍රධානතම අරමුණ වන්නේ එම පාර්ශ්වවලට අවශ්‍ය විවිධ තොරතුරු සැපයීමයි. එම ප්‍රධාන අරමුණ මත පදනම් ව තවත් අරමුණු ගණනාවක් හඳුනාගත හැකි අතර ඒවායින් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- j ව්‍යාපාරය ප්‍රමාණවත් ලාභයක් උපයා තිබේ ද යන්න දැන ගැනීම
- j ව්‍යාපාරයේ මූල්‍ය තත්ත්වය සතුටුදායක ද යන්න දැන ගැනීම
- j නීතිමය අවශ්‍යතා ඉටුකිරීම (සමහර ව්‍යාපාර සඳහා ගිණුම් වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම නීතියෙන් අනිවාර්ය කර ඇත)
- j ගනුදෙනු අමතක වීම හා අතපසු වීම ආදිය තුළින් සිදුවිය හැකි අවාසි අවම කර ගැනීම හා මූල්‍ය කටයුතු ක්‍රමවත් කිරීම

මෙම අරමුණු ඉටුකර ගැනීම පිණිස ගිණුම්කරණය මගින් විවිධ ස්වරූපයේ වාර්තා ඇල්මැති පාර්ශ්ව වෙත සපයනු ලැබේ. මෙම වාර්තා මූල්‍ය ප්‍රකාශ ලෙස හැඳින්වේ. මෙම වාර්තාවලට පදනම වන්නේ ව්‍යාපාර ගනුදෙනු ය.

4.3 ව්‍යාපාරික ගනුදෙනු

ව්‍යාපාරයක් සිය කටයුතු කරගෙන යාමේ දී එම ව්‍යාපාරය සතු සම්පත් විවිධ පාර්ශ්ව සමග හුවමාරු කරගැනීම සිදු වේ. නිදසුනක් ලෙස ව්‍යාපාරය විසින් අත්පිට මුදලට භාණ්ඩ ලබාගත් විට ව්‍යාපාරය සහ භාණ්ඩ සැපයුම්කරුවන් යන පාර්ශ්ව දෙක අතර මුදල් සහ භාණ්ඩ හුවමාරු වේ. මෙසේ ව්‍යාපාරයක් සහ වෙනත් පාර්ශ්ව අතර සිදුවන සම්පත් හුවමාරු විම ගනුදෙනුවක් ලෙස හඳුනාගත හැකි ය.

ව්‍යාපාරයක විවිධ ස්වරූපයේ ගනුදෙනු තිබිය හැකි ය. මේවා අතරින් ගිණුම්කරණයේ දී සැලකිල්ලට ගනු ලබන්නේ වටිනාකම මුදලින් මැනිය හැකි ගනුදෙනු පමණි.

නිදසුන් :-

- රු. 100 000කට භාණ්ඩ තොගයක් විකිණීම
- රු. 50 000ක් වූ මාසික වැටුප් ගෙවීම
- රු. 300 000ක බැංකු ණයක් ලබා ගැනීම
- රු. 5 000ක් විදුලි වියදම් සඳහා ගෙවීම

මෙම සම්පත් හුවමාරුවට අමතර ව ව්‍යාපාරය තුළ සිදු වූ ඇතැම් සිද්ධි ද ගිණුම්කරණයේ දී ගනුදෙනු ලෙස සැලකිල්ලට ගනු ලැබේ.

නිදසුන් :-

- රු. 10 000ක භාණ්ඩ තොගයක් විනාශ වීම
- රු. 3 000ක ලැබිය යුතු ණය මුදලක් බොල් ණය බවට පත්වීම

ගිණුම්කරණයේ දී සැලකිල්ලට ගනු ලබන මෙවැනි සිදුවීම් ද පුළුල් අර්ථයෙන් ව්‍යාපාර ගනුදෙනු ලෙස ම සලකනු ලැබේ. ව්‍යාපාරයක සිදුවන ගනුදෙනු අතරින් බොහොමයක් ගනුදෙනු භාණ්ඩ හා සේවා මිල දී ගැනීම හා විකිණීම ආශ්‍රිත ගනුදෙනු වේ. එවැනි ගනුදෙනු අත්පිට හෝ ණයට සිදුවිය හැකි ය. ගනුදෙනුවේ වටිනාකම ගනුදෙනුව සිදුවන අවස්ථාවේ දී ම බේරුම් කෙරෙන්නේ නම් එය අත්පිට සිදුවන ගනුදෙනුවක් ලෙස හැඳින්වෙන අතර එහි වටිනාකම පසුව බේරුම් කිරීමට එකඟ වන්නේ නම් එය ණයට සිදු වූ ගනුදෙනුවක් ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

4.4 විවධ ගනුදෙනු තුළින් බිහිවන වත්කම්, වගකීම්, හිමිකම්, ආදායම් සහ වියදම්

ගනුදෙනුවල ප්‍රතිඵල ලෙස පහත සඳහන් දෑ ජනිත වේ.

- j වත්කම්
- j හිමිකම්
- j වගකීම්
- j ආදායම් සහ වියදම්

වත්කම්

ව්‍යාපාරයක සිදු වූ අතීත ගනුදෙනුවක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ජනිත වූ සම්පත් වත්කම් ලෙස කෙටියෙන් හැඳින්විය හැකි ය.

නිදසුන් :-

- ව්‍යාපාරය විසින් මිලට ගත් යන්ත්‍ර
- ව්‍යාපාරය විසින් මිලට ගත් මෝටර් රථ

කිසියම් අයිතමයක් වත්කමක් ලෙස ගිණුම් වාර්තාවල පෙන්නුම් කිරීමට නම් එහි පිරිවැය/වටිනාකම විශ්වාසදයී ලෙස මැනීමට හැකි විය යුතු ය. තව ද වත්කම් තුළින් ව්‍යාපාරයට අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලැබිය යුතු ය.

නිදසුන් :-

- ව්‍යාපාරය විසින් මිලදී ගත් යන්ත්‍රයකින් භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කර විකුණූ විට ඉදිරියේ දී ව්‍යාපාරයට මුදල් ගලා ඒම
- මිලදී ගත් භාණ්ඩ තොගයක් අනාගතයේ දී විකිණීමෙන් ලාභ ලැබීම

යම් අයිතමයකින් අනාගත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ නොලැබෙන්නේ නම් ඒවා වත්කම් ලෙස සැලකිය නොහැකි ය. එමෙන් ම, යම්කිසි දෙයක් ව්‍යාපාරයේ වත්කම් ලෙස සැලකීමට නම් ඒවා ව්‍යාපාරය විසින් පාලනය කළ යුතු වේ. එනම් ඒවා ව්‍යාපාරයේ අභිමතය පරිදි භාවිත කිරීමටත් ඒ සම්බන්ධයෙන් තීරණ ගැනීමටත් ව්‍යාපාරයට හැකි විය යුතු ය. නිදසුනක් ලෙස ඉහත සඳහන් කරන ලද යන්ත්‍රය හෝ තොගය ව්‍යාපාරයේ අභිමතය පරිදි භාවිතයට ගැනීමට හැකියාවක් තිබිය යුතු ය. කුලියට ගත් ගොඩනැගිල්ලක් ව්‍යාපාරයේ වත්කමක් ලෙස සැලකිය නොහැකි ය. එසේ වත්කමක් ලෙස සැලකිය නොහැක්කේ එය ව්‍යාපාරය විසින් පාලනය නොකරන බැවිනි.

මේ අනුව වත්කමක පහත සඳහන් ලක්ෂණ දැකිය හැකි ය.

- j අතීත ගනුදෙනුවක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඇතිවීම
- j ව්‍යාපාරයේ පාලනයට යටත් වීම
- j අනාගතයේ දී ව්‍යාපාරයට ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ගලා ඒම

මේ අනුව වත්කමක් යන්න පහත සඳහන් පරිදි නිර්වචනය කළ හැකි ය.

අතීත ගනුදෙනුවක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඇතිවන, අනාගතයේ දී ව්‍යාපාරයට ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ගලා එන්නා වූ, ව්‍යාපාරය විසින් පාලනය කෙරෙන සම්පත් වත්කම් වේ.

නිදසුන් :-

ඉඩම් හා ගොඩනැගිලි, යන්ත්‍රෝපකරණ, ලී බඩු හා උපකරණ, තොග, ණය ගැතියන් ඇතුළු ලැබිය යුතු අගය, බැංකු ශේෂය, මුදල් ශේෂය

ව්‍යාපාරයක පවතින වත්කම් ප්‍රධාන වශයෙන් වර්ග දෙකක ට බෙදිය හැකි ය.

- j ජංගම වත්කම්
- j ජංගම නොවන වත්කම්

ජංගම වත්කම්

සාමාන්‍ය ව්‍යාපාර කටයුතුවල දී මාස 12ක් වැනි කෙටි කාලයක් තුළ පාවිච්චි කිරීම, විකිණීම හෝ මුදල් බවට පත්වීම සිදුවන්නේ යැයි අපේක්ෂා කෙරෙන වත්කම් ජංගම වත්කම් වේ.

නිදසුන් :-

විකිණීමට තබාගෙන ඇති භාණ්ඩ
ලැබිය යුතු ණය

ජංගම නොවන වත්කම්

ව්‍යාපාරයක ජංගම වත්කම් ලෙස සැලකිය නොහැකි අනෙකුත් වත්කම් සියල්ල ජංගම නොවන වත්කම් ලෙස සලකනු ලැබෙයි.

නිදසුන් :-

ඉඩම් හා ගොඩනැගිලි, යන්ත්‍රෝපකරණ, ලී බඩු හා උපකරණ
මෝටර් රථ

වගකීම්

අතීත ගනුදෙනුවක හෝ සිදුවීමක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඇති වන ව්‍යාපාරය විසින් ගෙවිය යුතු අගය වගකීම් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය.

නිදසුන් :-

බැංකුවකින් ලබාගත් ණය මුදලක්

මෙම වගකීම් අනාගතයේ දී ආපසු ගෙවීම් සඳහා ව්‍යාපාරය බැඳී සිටී. ඒ නිසා ම මේවා වර්තමාන බැඳීම් ලෙස සැලකිය හැකි ය. එසේ ම මෙම වගකීම් බේරුම් කිරීමේ දී ව්‍යාපාරයට ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලබාදෙන සම්පත් හෙවත් වත්කම් ව්‍යාපාරයෙන් පිටතට ගලායාමක් සිදු වේ.

නිදසුන් :-

බැංකු ණය ආපසු ගෙවන විට ව්‍යාපාරයේ මුදල් ව්‍යාපාරයෙන් පිටතට ගලා යයි.

එසේ ම කිසියම් අගයක් වගකීමක් ලෙස ගිණුම් වාර්තාවල පෙන්වුම් කිරීමට නම් ගෙවිය යුතු අගය විශ්වාසදයී ලෙස මැනීමට හැකි විය යුතු ය.

මේ අනුව වගකීමක පහත සඳහන් ලක්ෂණ දැකිය හැකි ය.

- ┆ අතීත ගනුදෙනුවක ප්‍රතිඵලයක් වීම
- ┆ බේරුම් කිරීමේ දී ව්‍යාපාරයේ සම්පත්වලින් කොටසක් පිටතට ගලා යාම
- ┆ වර්තමාන බැඳීමක් තිබීම

නිදසුන් :-

බැංකු ණය, ණය හිමියෝ

වගකීම් ද ප්‍රධාන වශයෙන් වර්ග දෙකකට බෙදිය හැකි ය.

- ┆ ජංගම වගකීම්
- ┆ ජංගම නොවන වගකීම්

ජංගම වගකීම්

සාමාන්‍යයෙන් මාස 12ක් වැනි කෙටි කාලයක් තුළ බේරුම් කළ යුතු වගකීම් ජංගම වගකීම් වේ. කෙටිකාලීන වගකීම් ලෙස හැඳින්වෙන්නේ ද මේවා ය.

නිදසුන් :-

විකිණීම සඳහා භාණ්ඩ ණයට ගැනීමේදී බිහිවන ණය හිමියෝ
ගෙවිය යුතු විදුලිය වියදම්

ජංගම නොවන වගකීම්

ජංගම වගකීම් ලෙස සැලකිය නොහැකි අනෙකුත් වගකීම් සියල්ල ජංගම නොවන වගකීම් වේ. දිගුකාලීන වගකීම් ලෙස හැඳින්වෙන්නේ ද මේවා ය.

නිදසුන් :-

ඉදිරි වර්ෂයක් තුළ ගෙවීම අවශ්‍ය යැයි වර්ග නොකෙරෙන බැංකු ණය

හිමිකම

ව්‍යාපාරයෙහි වගකීම් පවතින්නේ නම් ව්‍යාපාරයේ වත්කම්වලින් කොටසක් එම වගකීම් බෙරුම් කිරීම සඳහා භාවිත කළ යුතු ය. එසේ වගකීම් බෙරුම් කළ පසුව ඉතිරිවන වත්කම් ප්‍රමාණය හිමිකරුවන්ට අයත් වේ.

ව්‍යාපාරයක හිමිකරුවන් වෙනුවෙන් පවතින වත්කම් ප්‍රමාණය හිමිකම ලෙස හැඳින්විය හැකි ය.

නිදසුන් :-

ව්‍යාපාරයක රු. 500 000ක වත්කම් ඇතැයි සිතමු. එසේ ම රු. 200 000ක බැංකු ණයක් ද ඇතැයි සිතමු. එවිට මුළු වත්කම් රු. 500 000න් රු. 200 000ක් බැංකු ණය බෙරුම් කිරීම සඳහා භාවිත කළ යුතු හෙයින් අයිතිකරුවන්ට හිමිවන්නේ ඉතිරි රු. 300 000ක වත්කම් පමණි.

ඉහත නිදසුනට අනුව ව්‍යාපාරයේ හිමිකරුවන්ගේ අයිතිය වනුයේ,

$$\begin{aligned}
 \text{හිමිකම} &= \text{වත්කම්} - \text{වගකීම්} \\
 &= \text{රු. 500 000} - \text{රු. 200 000} \\
 &= \text{රු. 300 000}
 \end{aligned}$$

කෙවල ස්වෘමි ව්‍යාපාරයක නම් ප්‍රාග්ධනයෙන් නිරූපණය වන්නේ හිමිකමයි.

ආදායම් සහ වියදම්

ලාභය යනු ආදායම්වලින් වියදම් අඩු කළ පසු ලැබෙන අගයයි. ඒ අනුව,

$$\text{ලාභය} = \text{ආදායම්} - \text{වියදම්}$$

ලාභය අයත් වන්නේ හිමිකරුට ය. එම නිසා ලාභය හිමිකමට එකතු වේ. ලාභය වෙත ම ගණනය කර හිමිකමට එකතු කළ හැකි ය. එසේ නැතහොත් ආදායම් හිමිකමට එකතු කර වියදම් අඩුකළ හැකි ය. වෙනත් ලෙසකට කිවහොත් ආදායම් නිසා හිමිකම වැඩි වී වියදම් නිසා හිමිකම අඩු වේ.

මේ අනුව ව්‍යාපාරයක ආදායම හිමිවන්නේ එහි හිමිකරුවන්ට ය. එබැවින් ආදායම් හිමිකමට එකතු වී හිමිකම වැඩි වේ. කෙසේ වුව ද හිමිකම වැඩි වන්නේ ආදායම් නිසා පමණක් ම නොවේ. අයිතිකරුවන් අලුතින් ප්‍රාග්ධනය ගෙන ආ විට එය ද හිමිකමට එකතු වේ. ඒ නිසා ප්‍රාග්ධනය යෙදීම ද හිමිකම වැඩි වීමට හේතුවක් වේ. හිමිකමෙහි සිදුවන එම වැඩිවීම් ආදායම් ලෙස සලකනු නොලැබේ.

ඒ අනුව, අයිතිකරුවන් යොදන ප්‍රාග්ධනය නිසා හිමිකමෙහි සිදුවන වැඩිවීම් හැර හිමිකමෙහි සිදුවන අනෙකුත් වැඩිවීම් ආදායම් ලෙස හැඳින්වේ.

නිදසුන් :-

- ★ විකුණුම්
- ★ පොලී ලැබීම්
- ★ කුලී ලැබීම්
- ★ කොමිස් ලැබීම්

ව්‍යාපාරයේ ආදායම් හිමිවන්නේ අයිතිකරුවන්ට නිසා වියදම් දරාගත යුත්තේ ද අයිතිකරුවන් ම ය. ඒ නිසා වියදම් හිමිකමෙන් අඩුකළ යුතු ය. මේ අනුව වියදම්, හිමිකම අඩු වීමට හේතු වේ.

කෙසේ වුව ද හිමිකම අඩු වන්නේ වියදම් නිසා පමණක් නොවේ. ව්‍යාපාරයේ ඇති මුදල් හෝ භාණ්ඩ අයිතිකරුවන් විසින් පෞද්ගලික ප්‍රයෝජනය සඳහා ලබාගැනීම නිසා ද හිමිකම අඩු වේ. මෙය ගැනිලි ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

ඒ අනුව, ගැනිලි නිසා සිදුවන හිමිකමෙහි අඩුවීම හැරුණු විට හිමිකමෙහි සිදුවන අඩුවීම් වියදම් ලෙස හැඳින්වේ.

නිදසුන් :-

- ★ වැටුප් හා වේතන
- ★ රක්ෂණ ගාස්තු
- ★ විකුණූ භාණ්ඩ සඳහා දරා ඇති පිරිවැය
- ★ ණය පොලී

ඉහත සඳහන් කළ ආදායම් සහ වියදම් අතර වෙනස ලාභය හෝ අලාභය ලෙස හඳුනා ගනු ලැබේ. ලාභයක් නම් එය හිමි වන්නේත් අලාභයක් නම් එය දරාගත යුතු වන්නේත් හිමිකරුවන් විසිනි. එබැවින් ලාභය හෝ අලාභය අවසාන වශයෙන් හිමිකමට ගළපනු ලැබේ. එවිට ඉතිරි වන්නේ වත්කම්, වගකීම් හා හිමිකම පමණි. මෙම වත්කම් වගකීම් හා හිමිකම් අතර සම්බන්ධතාව පෙන්නුම් කිරීමට සමීකරණයක් යොදාගත හැකි ය. එය ගිණුම්කරණ සමීකරණය ලෙස හැඳින්වේ. ඔබට ගිණුම්කරණ සමීකරණය පිළිබඳ ව ඉදිරි පාඩමෙන් අධ්‍යයනය කළ හැකි ය.

ආපන ශාලාවක් පවත්වාගෙන යන යසිරු සම්පත්ගේ ව්‍යාපාරයේ පහත දක්වා ඇති අයිතම වත්කම්, වගකීම්, හිමිකම්, ආදායම් හා වියදම් යන ශීර්ෂ යටතේ වර්ග කරන්න.

විදුලි ගාස්තු

බැංකු ණය

ආයෝජන

බැංකු ණය පොලී

ප්‍රාග්ධනය

ලද කොමිස්

විකුණුම්

ගෙවූ කොමිස්

මෝටර් රථ

ආයෝජන පොලී ආදායම්

ප්‍රචාරණ ගාස්තු

මෝටර් රථ අලුත්වැඩියා වියදම්

ණයගැතියෝ

ණයහිමියෝ

සජීවී පෙරේරා රෙදිපිළි අලෙවි කිරීමේ ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යයි. ඇයගේ ව්‍යාපාරයේ පහත දැක්වෙන අයිතම දක්වා ඇති ශීර්ෂ යටතේ වර්ග කරන්න.

අයිතම	වත්කම්		වගකීම්	
	ජංගම වත්කම්	ජංගම නොවන වත්කම්	ජංගම වගකීම්	ජංගම නොවන වගකීම්
රෙදිපිළි තොගය				
මුදල් අයකැම් විසින් භාවිත කරන මුදල් ගණන් කිරීමේ යන්ත්‍ර				
ණය පදනම මත ගත් රෙදිපිළි සඳහා ගෙවිය යුතු මුදල				
ව්‍යාපාරය පුළුල් කිරීම සඳහා ලබාගත් බැංකු ණය මුදල				
රෙදිපිළි ව්‍යාපාරය පවත්වාගෙන යනු ලබන ව්‍යාපාරයට අයත් ගොඩනැගිල්ල				
Point of sales machines				